

ZASTOSOWANIE WYSOKICH DAWEK BUPRENORFINY U CHORYCH NA NOWOTWORY Z BÓLEM PRZEWLEKŁYM

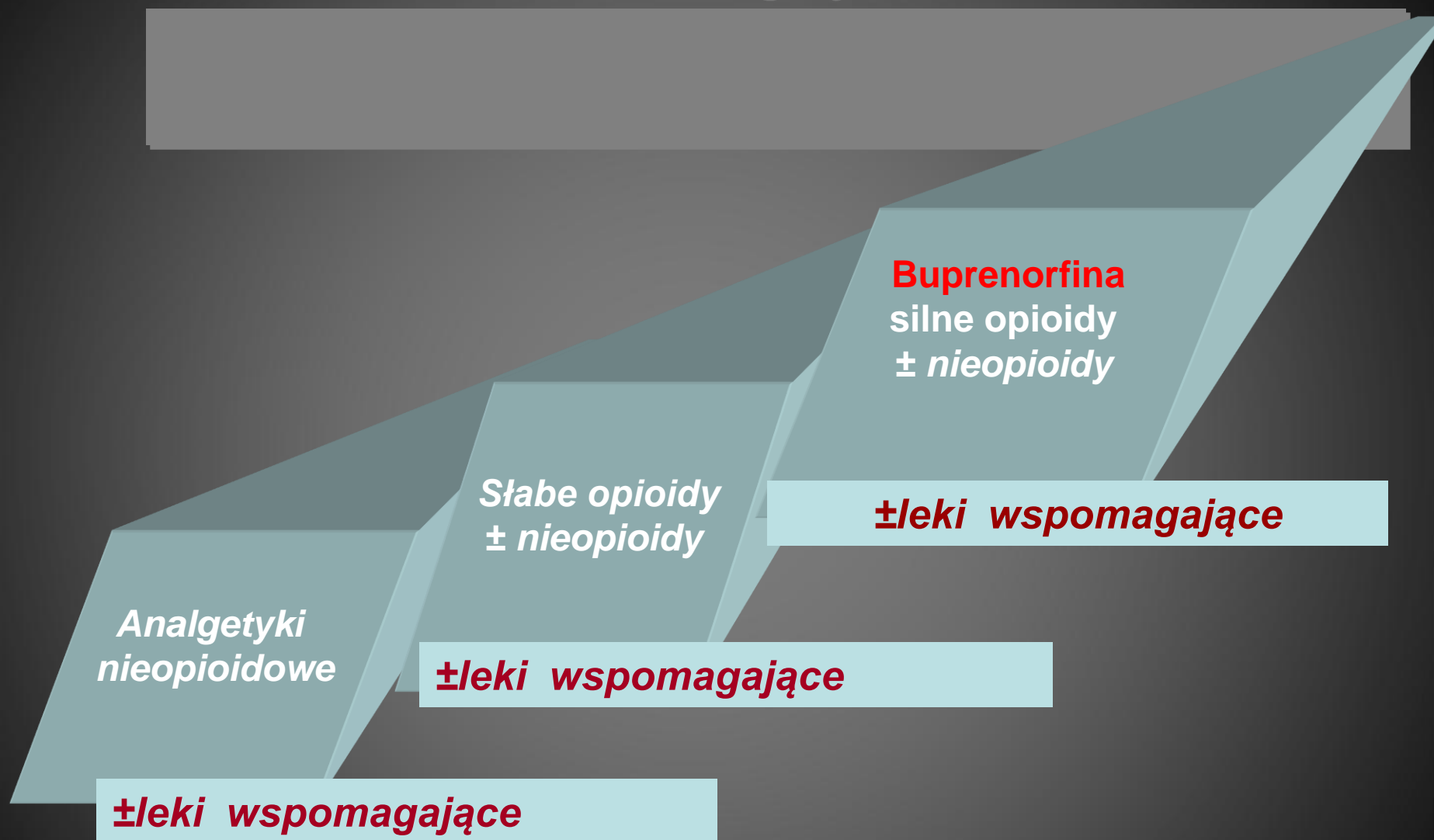
Wojciech Leppert

Katedra i Klinika Medycyny Paliatywnej
Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego
w Poznaniu

KONFERENCJA OPIEKA PALIATYWNA W POLSCE 2015

WARSZAWA, 17 KWIETNIA 2015

Drabina analgetyczna WHO

Buprenorfina zalecana na III stopniu drabiny analgetycznej WHO

Europejskie Stowarzyszenie Medycyny Onkologicznej
ESMO Clinical Practice Guidelines 2011 i 2012

Europejskie Towarzystwo Opieki Paliatywnej
Evidence-based recommendation from the EAPC 2012

Farmakodynamika buprenorfiny

- Agonista receptorów opioidowych mu
- Słabe działanie agonistyczne na receptory delta
- Antagonista receptora kappa
- Jest agonistą receptora nocycetyny (ORL-1)

Farmakodynamika buprenorfiny

- W niskich dawkach działanie addytywne z morfiną
- W wyższych dawkach działanie analgetyczne nie ulega zwiększeniu po podaniu morfiny

Buprenorfina w połączeniu z innymi opioidami

Greenwald et al., Psychopharmacology 2002

Dawka terapeutyczna w podaniu transdermalnym :
0.8-3.2 mg/dzień

Dawka buprenorfiny s.l.	Wysycenie receptorów
2 mg	41%
16 mg	80%
32 mg	84%

- ➔ w dawkach terapeutycznych buprenorfiny ilość związanych receptorów jest relatywnie niska
- ➔ duża “rezerwa receptorowa”

Buprenorfina TDS:

- łatwe łączenie buprenorfiny z innymi opioidami (np. w bólu przebijającym)
- bezproblemowa rotacja

PRZYPADEK 1

- 41-letni chory z bólem neuropatycznym w przebiegu chrzęstniakomięsaka kości krzyżowej, skierowany do Poradni Medycyny Paliatywnej z powodu nasilonego (NRS 8–10) bólu okolicy krzyżowej, promieniującego do kończyn dolnych

LECZENIE PRZYCZYNOWE

- W 2006 r. wystąpił ból okolicy krzyżowej prawej, promieniujący do kończyny dolnej prawej o charakterze bólu neuropatycznego, wykonano tumorektomię
- Nawrót w 2007 r. – wykonano częściową resekcję kości krzyżowej po stronie prawej i stabilizację lędźwiowo-miedniczną
- W 2009 r. operacja cytoredukcyjna
- W 2010 r. dwukrotnie (40 Gy + 30 Gy) radioterapia, po której wystąpiła niedokrwistość (konieczne było przetoczenie 4 j. KKCz) i popromienne zapalenie jelit (wystąpiła biegunka), wymagające hospitalizacji

LECZENIE PRZYCZYNOWE

- W grudniu 2010 r. wyłoniono kolostomię
- W styczniu 2011 r. wykonano zabieg całkowitej resekcji guza, ze stabilizacją krzyżowo-miedniczną, plastyką skóry i tkanki podskórnej, z przeszczepieniem płatów skórno-mięśniowych dla pokrycia ubytku
- Powikłaniem po zabiegu były zaburzenia gojenia rany, z powodu martwicy przeszczepów płatów mięśniowych i przetoka skórna w ranie pooperacyjnej
- Od lutego do marca 2011 r. chory był hospitalizowany – opracowano chirurgicznie ranę pooperacyjną i zastosowano terapię podciśnieniową

LECZENIE PRZYCZYNOWE

- W lipcu 2012 r. wycięcie przetok w bliźnie i terapia podciśnieniowa odleżyny okolicy guza kulszowego po stronie prawej
- W listopadzie i grudniu 2011 r. chory przebył terapię w komorze hiperbarycznej, uzyskano znaczne zmniejszenie wycieku i częściowe zamknięcie powłok skórnych
- W badaniach obrazowych nie stwierdzono cech nawrotu procesu nowotworowego do chwili obecnej

PRZYPADK 1

- Dolegliwości bólowe okolicy kręgosłupa lędźwiowego, promieniujące do kończyn dolnych, o charakterze neuropatycznym uległy nasileniu w 2008 r.
- W lutym 2009 r. chory zgłoszony do Poradni Medycyny Paliatywnej, przy Katedrze i Klinice Medycyny Paliatywnej UM w Poznaniu
- Po konsultacji w domu, z powodu niezadowalającej analgezji (NRS 8), pacjent został zakwalifikowany do przyjęcia na Oddział Medycyny Paliatywnej

PRZYPADEK 1 – LECZENIE BÓLU

- Podczas pobytu na Oddziale Medycyny Paliatywnej ustalono leczenie:
- Fentanyl przez skórny 25 µg/godz., co 72 godziny
- Morfina o kontrolowanym uwalnianiu 2 x 100 mg
- W bólu przebijającym 15–30 mg morfiny o natychmiastowym uwalnianiu
- Diklofenak 1 x 100 mg
- Venlafaksyna 1 x 75 mg
- Metoklopramid 3 x 10 mg
- Omeprazol 1 x 20 mg
- Baklofen 3 x 25 mg,
- Karbamazepina 2 x 150 mg
- Laktuloza 3 x 7,5 g

PRZYPADK 1 – LECZENIE BÓLU

- Podczas pobytu na Oddziale Medycyny Paliatywnej uzyskano poprawę efektu analgetycznego (NRS 4–5), przy dość dobrej tolerancji leczenia
- Po zwolnieniu pacjenta do domu, zamieniono karbamazepinę na pregabalinę, w dawce 2 x 75 mg, pozostałe leki bez zmian
- Pacjent kontynuował powyższe leczenie do końca 2010 r.

PRZYPADEK 1 – LECZENIE BÓLU

- Pacjent przebywa w domu od kwietnia 2011 r. z zaleconymi dotychczas lekami, odstawiono diklofenak, omeprazol, baklofen i stopniowo regularnie podawaną morfinę o kontrolowanym uwalnianiu
- Stopniowo odstawiono regularnie podawaną morfinę o kontrolowanym uwalnianiu, w razie bólu przebijającego stosowano morfinę krótko działającą w dawce 10–20 mg, dołączono paracetamol w dawce 3 x 500 mg
- Po kilku miesiącach leczenia nasilenie bólu uległo zwiększeniu (NRS 6)

PRZYPADEK 1 – LECZENIE BÓLU

- Zamieniono plaster fentanylu w dawce 25 $\mu\text{g}/\text{godz.}$, na przez skórną buprenorfinę w dawce 35 $\mu\text{g}/\text{godz.}$
- Uzyskano poprawę efektu analgetycznego (NRS 4), przy zadowalającej tolerancji leczenia; możliwe było również odstawienie paracetamolu
- W czerwcu 2012 r., z powodu nasilenia bólu (NRS 5), zwiększano dawkę buprenorfiny do 52,5 $\mu\text{g}/\text{godz.}$, uzyskując poprawę (NRS 3)

PRZYPADEK 1 – LECZENIE BÓLU

- Stopniowo, do końca 2013 r. zwiększano dawkę buprenorfiny do 140 $\mu\text{g}/\text{godz.}$, uzyskując ponownie dość zadowalającą analgezję (NRS 4–5)
- Obecnie chory kontynuuje leczenie buprenorfiną w dawce 140 $\mu\text{g}/\text{godz.}$, pregabaliną 2 x 150 mg, venlafaksyną 2 x 75 mg i laktulozą 20 ml objawowo
- W razie bólu przebijającego przyjmuje fentanyl, w dawce 200 μg drogą dopoliczkową
- Problemem pozostaje zwiększenie nasilenia bólu w czasie infekcji – pacjent przyjmuje wówczas częściej (2–3 razy dziennie) fentanyl dopoliczkowo

PRZYPADEK 2

- 64–letnia chora z bólem neuropatycznym w przebiegu raka pęcherzykowego tarczycy, z przerzutami do kości (kręgosłup lędźwiowy, łopatka lewa, kości udowe), skierowana do Poradni Medycyny Paliatywnej z powodu nasilonego (NRS 8–10) bólu okolicy lędźwiowej kręgosłupa, promieniującego do kończyn dolnych

LECZENIE PRZYCZYNOWE

- W 2000 r. zabieg operacyjny lewego płata tarczycy (subtotalna strumektomia) – zmianę określono, jako łagodną
- W 2003 r. stwierdzono przerzuty do kości (kręgosłup piersiowy i lędźwiowy) pochodzące z raka pęcherzykowego tarczycy
- Radioterapia paliatywna przerzutów do kości w 2003 i w 2004 r., zabieg vertebroplastyki w 2004 r. (Th9 i L4)
- Raz w roku chora chora leczona jodem w Klinice Endokrynologii w Poznaniu

PRZYPADEK 2 – LECZENIE BÓLU

- Od 2006 r. pacjentka została skierowana do Poradni Medycyny Paliatywnej, przy Katedrze i Klinice Medycyny Paliatywnej UM w Poznaniu
- Stwierdzono okresowo ból o niewielkim nasileniu, okolicy kręgosłupa lędźwiowego, który nie wymagał systematycznego leczenia – doraźnie chora przyjmowała paracetamol w dawce 500 mg lub ketoprofen 100 mg lub tramadol w dawce 25–50 mg, z dobrym efektem przeciwbólowym
- Chora otrzymywała, co 28 dni pamidronian drogą dożylną w dawce 60 mg, z dobrą tolerancją leczenia

PRZYPADEK 2

- W grudniu 2012 r. wystąpiły bóle głowy i nudności – stwierdzono przerzut do mózgowia
- W styczniu 2013 r. przeprowadzono zabieg neurochirurgiczny z następującą radioterapią mózgowia
- Ze względu na pogorszenie stanu ogólnego w lutym 2013 r. chora została przekazana do opieki Hospicjum Domowego przy Katedrze i Klinice Medycyny Paliatywnej UM w Poznaniu

PRZYPADEK 2 – LECZENIE BÓLU

- W lutym 2013 r. ze względu na nasileniu bólu kręgosłupa i łopatki prawej (złamanie patologiczne) włączono buprenorfinę w dawce 35 µg/godz.
- Z powodu znacznego nasilenia bólu w okresie 3 miesięcy dawkę buprenorfiny stopniowo zwiększano (52,5, 70, 105) do 140 µg/godz.
- Początkowo doraźnie podawano morfinę krótko działającą doustnie w dawce 20 mg, następnie 2–3 razy dziennie regularnie w dawce 20 mg
- Do leczenia bólu przebijającego włączono fentanyl dopoliczkowo w dawce 100 µg, z dobrym efektem analgetycznym
- Dołączono pregabalinę 2 x 75 mg i amitryptylinę 1 x 25 mg

PRZYPADEK 2 – LECZENIE BÓLU

- W czerwcu 2013 r. chora została poddana paliatywnej radioterapii okolicy lędźwiowej kręgosłupa
- Po miesiącu możliwe było zmniejszenie dawki regularnie podawanej morfiny o szybkim uwalnianiu do 20 mg raz na dobę, przy utrzymaniu dotychczasowej dawki buprenorfiny i pozostałych leków
- We wrześniu 2013 r. zmniejszono dawkę buprenorfiny do 105 µg/godz. i odstawiono morfinę krótko działającą
- Do końca roku zmniejszono dawkę buprenorfiny do 70 µg/godz.

PRZYPADEK 2

- W marcu 2014 r. stan ogólny chorej uległ pogorszeniu, wystąpił brak apetytu i zaburzenia świadomości
- Włączono deksametazon 1 x 8 mg drogą dożylną, uzyskując poprawę stanu ogólnego chorej i zaburzeń świadomości
- Wystąpiło złamanie patologiczne szyjki kości udowej lewej

PRZYPADEK 2

- Chora została przyjęta na Oddział Medycyny Paliatywnej Katedry i Kliniki Medycyny Paliatywnej UM w Poznaniu
- Ze względu na ciężki stan ogólny leczona zachowawczo, kontynuacja leczenia buprenorfiną w dawce 70 $\mu\text{g}/\text{godz.}$, doraźnie stosowano morfinę w dawce 3–5 mg dożylnie
- Po kilku dniach hospitalizacji pacjentka zmarła

PRZYPADEK 3

- **67–letnia chora z bólem neuropatycznym w przebiegu gruczolakoraka odtętnicy, z naciekiem kości krzyżowej, skierowana do Poradni Medycyny Paliatywnej z powodu nasilonego (NRS 8–10) bólu okolicy krzyżowej, promieniującego do kończyn dolnych**

LECZENIE PRZYCZYNOWE

- W 2011 r. stwierdzono guz odbytnicy podczas kolonoskopii
- Pod koniec 2011 r. i na początku 2012 r. radiochemioterapia 50 Gy/T, 5-fluorouracyl + leukovoryna)
- W kwietniu 2012 r. zabieg amputacji brzuszno–kroczonej odbytnicy i cholecystektomia z powodu kamicy pęcherzyka żółciowego
- W sierpniu 2012 r. stwierdzono guz okolicy przedkrzyżowej (PET–CT)
- Od września do grudnia 2012 r. chemioterapia FOLFOX (oksaliplatyna, L–folinian sodu, fluorouracyl)
- W sierpniu 2013 r. w KT progresja: większy naciek okolicy przedkrzyżowej, penetrujący drogą nerwów przez otwory krzyżowe (lewy S2 i prawy S4) i rozsiew do otrzewnej

PRZYPADEK 3 – LECZENIE BÓLU

- W sierpniu 2013 r. pacjentka została skierowana do Hospicjum Domowego przy Katedrze i Klinice Medycyny Paliatywnej UM w Poznaniu
- Stwierdzono ból okolicy krzyżowej o silnym natężeniu, promieniujący do lewej kończyny dolnej (udo, podudzie, stopa), nasilający się podczas ruchu, osłabienie, utratę apetytu i nudności
- Zwiększono dawkę buprenorfiny z 35 do 52,5 $\mu\text{g}/\text{godz.}$, dodano pregabalinę 2 x 75 mg, zalecono morfinę krótko działającą doraźnie w dawce 20 mg i deksametazon 2 x 1 mg z IPP
- We wrześniu zwiększono dawkę buprenorfiny do 70 $\mu\text{g}/\text{godz.}$

PRZYPADEK 3 – LECZENIE BÓLU

- W grudniu 2013 r. z powodu nasilenia bólu zalecono regularnie morfinę krótko działającą 3 x 20 mg i deksametazon 2 x 2 mg
- W styczniu 2014 r. zwiększono dawkę buprenorfiny do 105 µg/godz., a w lutym do 140 µg/godz., dołączono morfinę długodziałającą w dawce 2 x 30 mg
- W marcu 2014 r. wystąpiło, po upadku w domu, złamanie przezkrętarzowe kości udowej lewej, wykonano repozycję i zespolenie
- Chora wróciła do domu, kontynuowała dotychczasowe leczenie, jednak od tego czasu przebywała w łóżku

PRZYPADEK 3 – LECZENIE BÓLU

- Na początku maja 2014 r. nastąpiło istotne pogorszenie stanu ogólnego i nasilenie bólu, utrudniony kontakt z chora
- Włączono drogą podskórną deksametazon 1 x 8 mg i morfinę 10 mg, co 4 godziny, po 5 dniach ze względu na nasilenie bólu w ciągłym wlewie 100 mg na dobę, kontynuowano leczenie buprenorfiną w dotychczasowej dawce uzyskując dobry efekt przeciwbólowy
- Chora spokojnie zmarła 16 maja 2014 r. w domu, w obecności rodziny

PRZECIWHIPERALGETYCZNE WŁASNOŚCI BUPRENORFINY

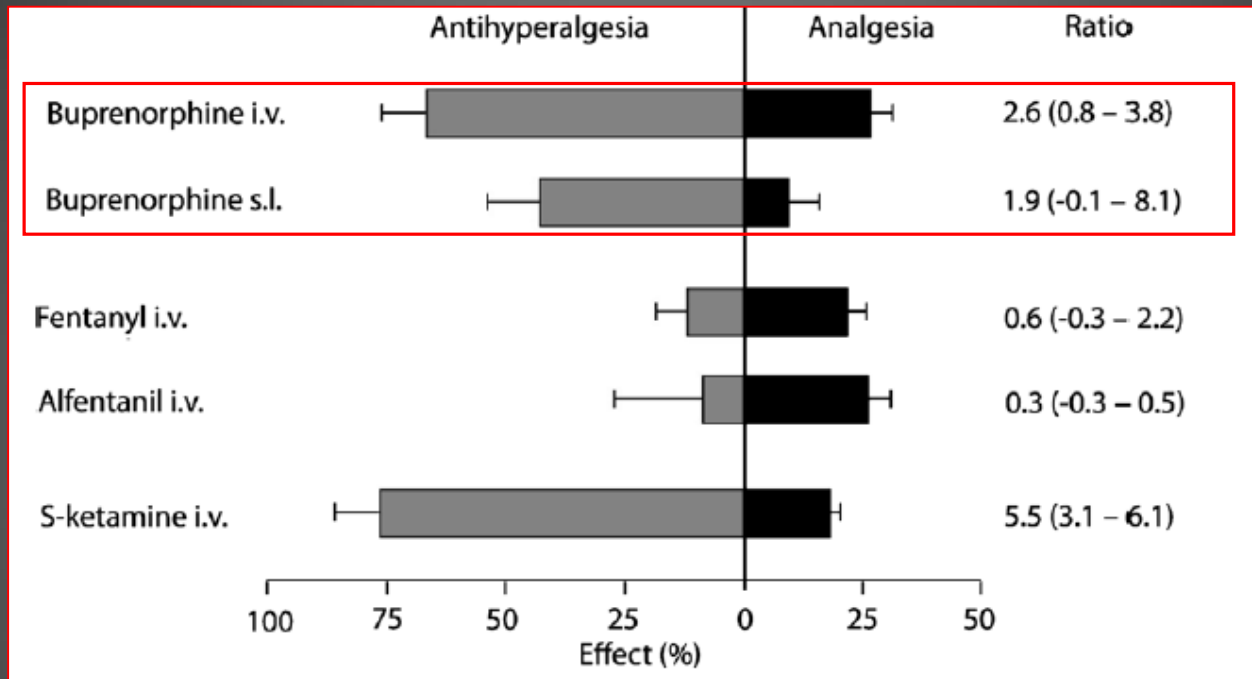

Fig. 4. Ratios of antihyperalgesic and analgesic effects after application of the respective medication, based on the areas under the curve of the individual ratings (AUC antihyperalgesia/AUC analgesia) (Koppert et al., 2005). Key: i.v. = intravenous; s.l. = sublingual. The data for fentanyl, alfentanil and S-ketamine are re-analysed from previous studies (Koppert et al., 2001; Tröster et al., 2004). Data are expressed as mean and SD.

WNIOSKI Z BADAŃ EKSPERYMENTALNYCH MODELU BÓLU NEUROPATYCZNEGO

- **Buprenorfina silniej niż morfina i fentanyl hamuje mechaniczną allodynię i termiczną hiperalgezę**
- **Tolerancja na działanie analgetyczne buprenorfiny rozwija się wolniej, niż w przypadku morfiny i fentanylu**

WNIOSKI

- Zastosowanie wysokich dawek buprenorfiny do 140 $\mu\text{g}/\text{godz.}$, wraz z innymi analgetykami, zapewnia chorym z bólem o komponente neuropatycznym skuteczny efekt przeciwbólowy i akceptowalną tolerancję leczenia
- Dodanie pregabaliny i venlafaksyny lub amitryptyliny oraz morfiny istotnie zwiększa efekt analgetyczny buprenorfiny u chorych z bólem neuropatycznym
- U chorych na nowotwory ze stabilnym bólem neuropatycznym, buprenorfina może być preferowanym opioidem podawanym drogą przez skórą

**BARDZO DZIĘKUJĘ
PAŃSTWU ZA UWAGĘ !**